

også for andre foreninger med ulovligt formål, jf. grundlovens § 78, stk. 1 og 3.

Der har her i landet i kun tre tilfælde været foretaget opløsning af foreninger enten ved dom eller ved lov. Grundlovens bestemmelser om opløsning af foreninger har været taget i anvendelse tre gange. I 1874 opløstes Den Internationale Arbejderforening for Danmark i medfør af den dagældende grundlovs § 87 på grund af foreningens ved dens virksomhed tilkendte-givne opfattelse af dens love og formål (U 1874.479). Kommunistloven L 349 fra 1941 førte til opløsning af Danmarks Kommunistiske Parti, men der var her tale om en lovgivning, ikke en domstolsafgørelse. I 1924 opløstes en forening af homoseksuelle mænd ved dom. Foreningens navn var »Nekkab«, hvilket stod for »Bakken« stavet omvendt. Foreningens formål var »Kun Selskabelighed. Om Vinteren afholdes Karnevaller og Baller, om Sommeren afholdes Aftenunderholdning, Baller og fælles Skovture.« Statsadvokaten nedlagde påstand om, at »Foreningens Love ikke udtrykker Foreningens sande Formaal, men at dette i Virkeligheden er at skaffe mandlige Medlemmer med homoseksuelle Tilbøjeligheder Samkvem og Forbindelser med andre Mandspersoner for at øve Uterlighed.« – et formål, der på daværende tidspunkt var ulovligt. Højesteret besluttede med baggrund i, at foreningens lovlige, vedtægtsmæssige formål ikke var i overensstemmelse med foreningens ulovlige, reelle formål at opløse foreningen (U 1924.514).

Rigsadvokaten har i en redegørelse fra 1998 om mulighederne for et forbud mod Hells Angels og Bandidos fremført en fortolkning af grundlovens § 78, stk. 2, der ikke er i overensstemmelse med den fortolkning, som tidligere var gældende i dansk statsforfatningsret. Kapitel 3 i Rigsadvokatens redegørelse, som indeholder de generelle juridiske overvejelser om grundlovens § 78, stk. 2, er omdelt på Retsudvalgets alm. del – bilag 366, 1997-98, 2. samling.

Både Poul Andersen, Alf Ross, Max Sørensen, Peter Germer og Henrik Zahle har i deres respektive lærebøger inden for statsforfatningsområdet fastslået, at der gælder en egentlig pligt for anklagemyndigheden – i sidste ende justitsministeren – til at rejse sag til opløsning af en forening, der er omfattet af grundlovens § 78, stk. 2. Professor, lic.jur. Gorm Toftegaard Nielsen har i UFR 1999 B.67 f: Grundlovens § 78 og foreningsforbud, kritiseret Rigsadvokatens fortolkning af § 78, stk. 2.

Af et notat fra Justitsministeriets Lovafdeling til Folketingets Retsudvalg i marts 1988 (Retsudvalgets alm. del – bilag 295, 1988-89) fremgår det, at »hvis en forening som et almindeligt led i dens virksomhed

overtræder lovgivningen eller opfordrer hertil, kan der være grund til at overveje spørgsmålet om opløsning af foreningen under henvisning til dens øjemed.« Det fremhæves yderligere i notatet, at den vold, der omtales i stk. 2, ikke »alene tager sigte på voldsudøvelse af samfundsomvæltende karakter«.

Også foreninger, der har til formål at udøve eller faktisk som led i foreningens aktiviteter udøver vold eller opfordrer til vold, skal opløses efter grundlovens § 78, stk. 2. Det fremføres yderligere, at der skal være tale om mere systematisk vold.

I notatet af 15. marts 1988 fastholdes et enkelt mønster for fortolkningen. Notatet fremfører, at enhver forening kan forbydes/opløses, hvis dens formål er at overtræde eller den som led i sin almindelige virksomhed overtræder lovgivningen, samt at der ikke er plads til en opportunitetsafvejning. Virker en forening ved vold, anstiftelse af vold eller lignende strafbar påvirkning af anderledes tænkende, skal den opløses. Dette anføres direkte af Alf Ross og Henrik Zahle.

Der er således ingen tvivl om, at der i grundloven er en klar hjemmel til at opløse foreninger, at denne hjemmel efter statsretseksperters opfattelse kan benyttes, og at hjemmelen i praksis har været anvendt i 1874 og i 1924. Grundlovens § 78 giver hjemmel for foreningsfriheden, men den opstiller samtidig det værn for samfundet, at foreninger, der virker i et ulovligt øjemed eller ved vold m. v., både kan og skal opløses. Grundlovens foreningsfrihed har ikke til formål at give fristed for mennesker eller foreninger, der vil omstyrte samfundet. Derfor er det Folketingets ret og pligt at bede regeringen om at få efterprøvet ved domstolene, om Hizb-ut-Tahrir er en ulovlig forening i grundlovens forstand.

Efter de informationer, der er almindeligt tilgængelige i dag, ønsker mange muslimer, der har bosat sig i europæiske lande, uden tvivl at følge love og bestemmelser i disse lande. Men denne indstilling modvirkes og undergraves af fundamentalistiske organisationer og enkeltpersoner, der kræver en »ren« og kompromisløs religiøs holdning. Kravet om en kalifatstat vil – hvis det bliver overført til danske forhold – betyde krav om opbygning af parallelle politiske institutioner med f.eks. et separat muslimsk parlament. Tanken er muligvis den, at de »vantro« kristne kan efterleve de eksisterende institutioners forskrifter, mens muslimerne kan efterleve kalifatets strenge regler.

Selv om Rigsadvokaten i sin redegørelse ikke kan forestille sig eller finder det uklart, »hvorledes Hizb-ut-Tahrir i praksis forestiller sig en sådan magtovertagelse gennemført, og om den i givet fald skal gennemføres ved ulovlige midler«, må Folketinget naturligvis